ليکوالي املاء او انشاء

د

Ketabton.com

گل پا چا الفت

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سر لیك:	مخ:	سر لیك:	مخ:
دوه دهقانان	١ـ٢	دار	١٢ـ١٣
دوه جنازې	٢	حقیقت	١٣
ملیت او ملي استقلال	٣ـ٥	زما نظر	١٣ـ١٤
ملي يووالی	٥ـ٧	عشق او هوس	١٥ـ١٦
ژوند	٧ـ٨	مضر احتیاط	١٧ـ١٨
مترقي ژوند	٨ـ٩	حاکمانو ته وایم	١٨ـ١٩
دخلکو نظر	٩ـ١١	میلونو خیرات خور	٢٠
دحق اظهار	١١	ګرانه لیکواله!	٢١ـ٢٢

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

دوه دهقانان

دهقانانو دمني فصلونه ټول کړه او دکروندې کارونه تمام شوه، هر چاخپله غله کورته ویوړه او خپل واښه یې په ځای کړه، دژمي واورې شروع شوې، هر څوک تیارې غلې ته کښېناست نرخونه له پخوانه جګ لاړل، د پروړې قیمت یوپه دوه شو.

یوه دهقان فکر وکړچې اوس دقلبې غوایان خپله نیمه بیه په نس خوري او یو پنډ واښه پنځه روپۍ خرڅېږي، ښه به داوي چې خپل غوایان خرڅ کړم او په وښو خرڅولوهم ډېرې پیسې پیداکړم چې ژمی تېرشو اوپسرلی راغی، بیا به دیوې دپاره غوایان واخلم خپله دهقاني به کوم.

بل دهقان غوایي نه درلودل هغه هم ده غوندې هوښیار اودفکر خاوند و، هغه وویل چې اوس ژمی دی غوایان په نیمه بیه لاس ته راځي نوراشه همدغه اوس غوایان واخله او پسرلي ته مه ګوره، ځکه چې هغه وخت دغه نرخونه نه پاتې کیږي. دا دوه هوښیار دهقانان په سوداکې جوړ شوه او هر یوه دا ومنله چې دغه سودا د ده دپاره سودمنه ده.

په دې سودا کې دواړو خپل عقل اوفکر ښه جنګولی دی، مګر دایو قمار دی چې وړونکی یې لاندی دی معلوم. انسان که هرڅومره عمیق او دقیق فکر وکړي بیا هم د یوه شطرنج باز مثا ل لري چې ټول فکر یې د قمار په لوبه کې خرڅیږي اوبې دچانس له موافقته لوبه نه شي وړلی، دا دوه دهقانان هم په حقیقت کې شطرنج بازان دي اوهغه چالونه شطرنج بازان یې دآس اوپیل په وړاندې کولو او بېرته کولوکې سنجوي دوي یې دغوایانو په خرڅولو او اخیستلو کې له نظرلاندې نېسي، مګر دومره خبره ده چې دوی له یوه چاله زیات نه شي سنجولی اوفکرونه یې له ابتدا نه انتهاته تجاوزنه کوي هغه یو دوښوګراني ویني، دغوایانو ارزاني نه ویني، دغه بل دغویو ارزاني ته ملتفت دی، دوښو قیمت ته یې پام نه دی.

دغویو خاوند چې خپل غوایي یې په هغه بل خرڅ کړ، هغه مجبورشو دده واښه هم په ګران قیمت واخلي اوخپله کڅوړه تشه کړي.

ددوی سودا خو سرونیوه اوس به ګوروچې چانس او طالع له کوم یوه سره ملګرتیا کوي او دابیع دچاپه ګټه تمامیږي.

په دې انتظار کې څه موده تېره شوه پسرلی لا نه و راغلی چې ټاکو راغی او ددهقان دواړه غوایان په تېره چوړکۍ حلال شوه لومړی دهقان په خپلې هوښیارۍ شکرونه ویستل او ویل یې چې زه پوهېدم چې زنده جا ن ما ل، مرګ او درد لري هسې نه چې دخاروو مرض راشي اولوی تاوان راواوړي نو راشه خپل غوایي خرڅ کړه او پیسې نغدې کړه، په کوراو کلي کې به یوه او بل ویل چې دغویو پلورونکی هوښیار و، ګټه یې وکړه هغه بل کم عقل و، ځکه یې تاوان وکړ.

هرکله چې دلومړي دهقان هوښارۍ ټولو ومنله نو هغه بل خپلې ناپوهۍ ته ملتفت شواو ګمان یې کاوه چې هغه په رښتیا دغه ورځ لیدله او زه خدای ړوند اوکوڼ کړم چې له پسرلي نه مې دمخه غوایي واخیستل.

څوورځې چې نورې هم تیرې شوې دلومړی دهقان په کور غدۍ ولوېده دی کم بخت ووژل شو او پیسې غلو ویوړې. داټاکو دغویو له ټاکونه هم بترو چې هم سر لاړ او هم ما ل. په کورکې یې کونډه اویتمان پاتې شول چې خپل خوراک او پوښاک ته حیران و هر چا به ویل چې نغدې پیسې په کورکې ساتل همدغسې کارونه لري، ده غریب دخاروو مرګ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

درد لیده او خپل مرګ یې نه لیده، دغه وخت دامعلومه شوه چې دویم دهقان یعنې دغویو اخیستونکی تر ده هوښیار و د هغه بلا په ما ل ولګیده او د ده په ځان شوه اوس نو ده خپل بریت تاوول او ځان ته یې عاقل خان ویلې.

دغه وخت پېښو او حوادثو داڅرګنده کړه چې ددهقانانوپه پوهه او سنجش کې څه ډیر فرق نه و، دواړه لکه دیوه خره غوږونه برابر و، یوه که دغو یو مرض لیده، دتورې شپې غله یې نه لیدل هغه بل چې له غلونه خبرو د غویومرض ورته نه ومعلوم.

وګورئ: پیښې او حوادث زموږ په قضاوتونو او فیصلوکې څومره دخل لري که ددهقان په کاله غدئ نه وای لوېدلی هوښیاري ترېنه هېچانه شوه ورلی. مګر کله چې غلود ده سر اوما ل ویوړه هرچا پرې دبې عقل فتوا وکړه.

دا ده زمونږ پوهه او هوښیاري.

دوه جنازې

په یوه ورځ په یوه ساعت کې له یوې شفاخانې نه دوه جنازې راووتلې هغه یو د کم خونئ په وجه او دابل دفشار خون په سبب مړشوی و د هغه جنازه څلورتنوپه اوږه را اخستې وه. د دې بل په جنازې پسې بې حسابه لوی او واړه موټرونه روان ؤ.

هغه یوه وینه نه درلوده ځکه مړشو. ددغه بل وینه زیاته شوې او تیزه شوې وه ځکه یې ژوند و نه شو کړای.

دوی دواړه مړه شول مګر مړګونه یې یو رازنه و او مرضونه یې بېل و. یوه د نورو وینې هم څکلې وې او دیته محتاج و چې ډاکتران یې له وجوده وینه و باسي.

بل ته چا خپله وینه نه وه پرېښې اوبې وینې و.

یو د افراط اوبل دتفریط له لاسه مړشو. هغه چې فقیرواو په فقر الدم مړشو د هغه له مرګه دباختر آژانس هېڅ خبرنه شو، ددې بل دمرګ اطلاع اخبارونو په ډیر تاسف اخیستې و ه او دجرایدو مخونه یې په ماتم کې تور شوه.

دوی دواړه یو بادار او بل مزدور و څه موده پخوا ښاغلی بادار رنځو رشوه ډاکټر دمزدور وینه درنځوروجود کې انجکشن کړه، دمزدور قوي وجود کمزوری شواو بادار په لږوخت کې دهر راز خوراکونو په زور او دعیاشئ په وجه په فشار خون مبتلا شو. چېرته چې دغه شان باداري اومزدوري وي دغه شان کارونه کیږي او دیوه په ځای دوه مري.

یو کمزوری کول او بل قوی کول د دواړو په مړینه تما میږي او دظالم او مظلوم عاقب همدغه شان وي.

مونږ دا راز مړګونه طبیعي ګڼو، مګرپه حقیقت کې قتل او مقاتله ده چې دوېښو پور ورته ویلی شو.

په دغسې مړګونوکې هم قاتل او مقتول شته، مګر زمونږ پولیسان او حاکمان پرې نه خبریږي، او داسې معنوي قتلونه له نورونه دوی ډیر کوي.

دلته داعادت دی که چا څوک په ټوپک وویشت یایې په چړو وواهه پوښتنه یې کیږي، مګرکه چا دچا ډوډئ وخوړه او هغه له لوږئ مړشو، دغسې قاتل ته سزانه ورکوي. دغه راز مقتول ته څوك شهید هم نه وایي او نه څوك پرې تبې ترې.

په رښتیا چې مونږ ډیر ظاهر بین یواو حقایقو ته نه یو ملتفت. زمونږ ډاکټران هم مونږغوندې دي او په دې نه پوهیږي چې اصلي مرض ظلم دی او حقیقي علاج عدالت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملیت اوملي استقلال

هغه وخت چې یو کوچنی ماشوم په خبرونه پوهیږي او خبرې نه شي کولی نود مور او پلار نومونه هم نه پېژني او په ذهن کې یې دخپل اوپردي مفهوم نه وي ناست دکورنۍ او قبیلې دقام اوملت څه فکر له ده سره نه وي اوله دغو الفاظو سره وروسته اشناشي، مګر په همدغه حا ل کې هم دومره تمیزلري چې خپله مور پېژني اوخپل پلار هم نه غلطوي.

دا دپوهې لومړی نښه ده چې دماشوم په سترګو کې ظهور کوي او دایره یې ورځ په ورځ لوئیږي.

دا احساس له عقل اوتفکر نه پخوا پیداکیږي او دمشرۍ حق لري، د انسان دمعرفت اساس همدغه دی او له همدغسې نقطې نه دبصیرت او بصارت لیکه شروع کیږي د ماشوم فکرچې هرڅومره وده کوي هغومره دخپلوانو په پېژندلو زیات موفق کیږي او خپلوان یې ډېرېږي یعنې له کوره کورنۍ ته راشي اوله کورنۍ نه قبیلې ته ورننوزي اوبیاله ملت اوملیت سره اشناشي، یعنې دخپل ولس ټول افراد خپل ګڼي او دیوه بل ملت ټول افراد ورته پردی ښکاره شي.

دخپلو او پردو د پېژندلو وروستی حد همدغه دی او ددنیا ملتونه په همدغه حدولاړدي. دیوه متمدن او مترقي انسان معیار همدغه دی چې د قرابت سلسله یې دغه حدته ورسیږي اودکور او کورنۍ دقام اوقبیلې په تنګه دایره کې ایسار پاته نه شي ددې خبرې معنی دا نه ده چې دنږدې خپل او لرې خپل په منځ کې به څه فرق نه وي او دملت هرفرد به عینا خپل سکنی ورور ګڼي یابه دکور او کورنۍ دایره محوه کوي او په دغه لویه دایره کې به اوسي.

نه هېڅکله داسې نه شي کیدای بلکې څنګه چې هرسړی په خپل کورکې اوسي اوکوریې په یوه لوی ښارکې وي او ښاریې یوه مملکت کې واقع وی هرفرد به په خپل ملت کې همدغه شان وي اوپه دغه ډول به ځان دیوه ملت جز ګڼي خپل ځان دیوه ملت جز ګڼل اودغه کل پېژندل همدغه معنی لری چې دخپل او پردی فرق به کوي او دواړوته به په یوه نظرنه ګوري.

که څوک دخپل ملت او د پردی ملت فرق نه کوي یاپې نه شي کولی هغه دکوم ملت جزنه ګڼل کیږي، که څوک هېڅوک پردی نه ګڼي په حقیقت کې هېڅوک خپل نه ګڼي او خپلوان نلري. که پردیتوب په دنیاکې نه وای خپلتوب به هم نه وه.

ملیت اوملي وحدت په همدغه احساس بنادی چې سړی دخپل اوپردي فرق وکړي او دواړو ته په یوه نظرونه ګوري داحس په انسان کې ډیر قوي او ډېر طبیعي دی. دانسان په فطرت کې داخبره پرته ده چې له پردي زویه به خپله لوربښه ګڼي او خپل به ورته ښاغلی معلومیږي.

دغه احساس په یوه قام او یوه ملت پورې اختصاص نه لري.

هرچیرته همدغه حا ل دی اوپه دې کارکې دامې اوملا څه فرق نه شته دخپل او پردي تمیزیه ډیرو بې تمیزو خلکوکې هم شته مسلمان او کافر یوه او ناپوه د خپل او پردي په فرق قایل دي.

څو زره کاله پخواهم خپل، خپل و او پردی، پردی و، څو زره کاله وروسته به هم دغه شعور او دغه احساس موجودوي داهغه حقیقت دی چې په شرق او غرب کې نه بد لیږي اوپه هردین اوهرائین کې شته هغه زمانه په خیا ل اوتصویر کې نه راځي چې یا ورورې او عزیز ګلوي دومره بېخونده شي چې دیوه پلار زامن ځانونه پردي وګڼي یاپردي خلک دعشق اومحبت هغه جذبه پیداکړي چې هرڅوک هرچاته ورور او عزیز ووایې او دیوه میراث د ټول عالم حق وګرځي، زه یقین لرم چې هېڅکله به میندې او پلرونه د نورو اولاد ته په هغه نظرو نه ګوري لکه چې خپل بچوته ګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه دا نشم منلی چې دخپل اوپردي مرګ به په خلکو یوشان اثروکړي او په دغه ویراو هغه ویرکې به څه فرق نه وي موجود.
په عمرونو به دمور ژړا او دخور ژړا له نورونه فرق لري او هرڅوک به دخپل پلار په مرګ یتیم کیږي.
هغه زمانه دهیڅچا په تخمین کې نه راځي چې دخپل اوپردي کاله توپیر او تمیزله منځه لاړشي او ټول کورونه خپل شي یاټول پردي شي.
اوس خو روند هم دخپل کاله لاره نه ورکوي او څاروي هم ماښام خپل کاله ته راځي. په دې بې ثباته دنیاکې چې کوم شی ډیر ثابت او پایدار معلومیږي هغه دخپل اوپردي فرق دی.
ملیت او قومیت په همدغه ټینګ اساس ولاړ دی اوملي وحدت دفطرت دتشکیلاتو فصل اوباب دی.
دغه متمایز رنګو نه چې په اقوامو اومللو کې وینئ دېر پاخه دي او هېڅوک یې نه شي بدلولی.
له دغه وحدت سره چې په یوه ملت کې یې وینئ هغه غیریت تړلی دی چې یوملت یې دبل په نسبت احساس کوي.
که چا د خپلو او پردو فرق نه کولی، ملتونه به نه و جوړ شوي او دغه سیاسي اوملي تشکیلات چې نن وینئ په دغه ډول به نه وُ.
همدغه دځان اودبل فرق دی چې یوملت دبل ملت سلطه اونفوذ نه مني او دخپل ملي استقلال دپاره ډیرې لویې قربانۍ ورکوي.
مراکش او تونس همدغه احساس له فرانسویانو نه بېل کړل او الجزایر هم ددغه حس او شعور په قوت دفرانسې له لوی قوت سره په جګړه اخته دی.
دپښتونستان توریالی ملت د پاکستان په مقابل کې همدغه احساس ټینګ درولی دی. هغه پردیتوب چې ددې دواړو ملتو تر منځ موجود دی ارومرو دوی یوله بله بېلوي او دا بېلتون ډیرحتمي اویقیني دی.
دغه راز ترکیب اوتالیف چې په زور او جبر بناوي اوانساني فطرت ترېنه کرکه کوي ډیربې بقا اوبې وفا معلومیږي.
دخپل او پردي تمیز دفطرت قانون دی او هر سیاست چې له دغه قانون څخه مخالف وي هېڅ قوت یې حمایت نه شي کولی.
دبشر فطرت او طبیعت په بله خوا ګرځول دانسان کارنه دی اوعقل یې نه مني، نن ملي شعور اوملي احساس ډیرقوت موندلی دی اوله دغه قوت سره هېڅ قوت مقابله نشي کولی. ځینې ګمان کوي چې که علم ډیره ترقي وکړي او د ګډ ژوند وسایل زیات شي نو ملي اوقومي تعصبات به ورک شي او ټول عالم به دبشریت په نامه یو وجود شي یعنې بیا به دخپل اوپردي فرق نه وي او درست ملتونه به یوملت شي دا آرزو په اول نظر ډیره ښکلې معلومیږي مګرله حقیقت نه دومره لرې ده چې مونږ د مریخ له کرې نه هم دومره لرې نه یو.
اوس خومونږ وینو او ګورو، چې ددنیا ډیر پوه او مترقي ملتونه له نورونه په خپل ملیت ډیرټینګ دي اوملي احساس په متمدنو قومونوکې ډیر قوي دی.
همدغه احساس دنن ورځې په ادب او فلسفه کې ډیراثر لري اوپه انسان کې ئې ډېره خودي او خودشناسي پیداکړې ده، دجهان دځو زرو کالو تاریخ په همدغه بنسټ ولاړ دی اودغه بنیاد یې ډیر مضبوط کړی دی.
نن دهر ملت په نظرکې خپل ملي استقلال دیوه ډیرلوی ناموس حیثیت لري او له دې نه لوی افتخار بل نه شته، ددغه مقصد دپاره خلک سرونه مالونه او اولادونه قربانوي اوبې استقلاله ژوند ډیرلوی ذلت ګڼې، که چیرې ملي احساس اوملي شعور په ډیرقوت موجودنه وای د استقلال قیمت به ډیر لږ او ددنیا لویې امپراطورۍ به نه ړنګیدې، استعماربه دغسې بده قیافه نه درلوده او یوملت به دبل ملت سیورې لاندې خوشحاله و.
دغه ملي جشنونه چې هرمستقل ملت یې دخپل استقلال په یادکوی اوپه ډیر قدر ورته ګوري دملیت تجلیل اواحترام پکې پروت دی او همدغه معنی لري چې یوملت دبل ملت حاکمیت په ځان نه شي منلی. مونږ باید په دې خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيرفکر وکړوچې ملي استقلال دملي احساس او شعور محصول دی هر څومره چې دغه حس قوی وي هغومره به زموږ استقلال هم قوي وي. داستقلال ساتنه دملیت قوي جذبې ته ډير شديد ضرورت لري که دغه احساس په يوه ملت کې کمزوری شي هغه داستقلال په قدر او قيمت نه شي پوهېدلی او دهمدغسې ناپوهۍ په وجه دغه لوی نعمت ساتلی هم نشي.

موږ بايد خپل ملي امتيازات ملي شعوراو ملي احساس ډيرټينګ وساتو او دخپل استقلال تقويه وريورې مربوط وګڼو.

ملي يو والی***

هغه خلک چې په يوه وطن کې اوسيږي، ګټه او زيان يې يو وي، ديوه واکمن امرته يې غاړه ايښی وي، له يوه بيرغ لاندې راټوليږي اومشترک تاريخ لري يوملت بلل کيږي.

افغانستان يووطن دی، ددې وطن ټول او سيدونکي يوملت دی، ددې ملت نوم افغان دی. لکه چې په افغانستان کې ساړه او تاوده، وچ او لامده، هسك او ټيټ ځايونه شته چې په ځينو کې يو رازغلې او ميوې کيږي په ځينو کې بل راز، په ملت کې هم راز راز خلک شته چې کره وره يې يوبله ځينې فرقونه لري موږ ته په کار دی چې په دې خبره ځان نبه پوه کړو چې وطن هغه تنک او کوچنی کورنه دی چې ديوه پلار او ديوې مور اولادونه به پکې استوګنه لري اونه هغه کلی دی چې ټول اوسيدونکي به يې يوخيل يايو قوم وي په دې اوسنۍ زمانه کې اوس ځينې داسې کورونه هم شته چې يومسلمان پښتون له يوې روسۍ يا امريکايۍ ميرمنې سره پکې اوسي او دواړه د يوه اولاد موراوپلار وي.

هرکله چې په يوه کاله کې داحال وي نو په يوه لوی وطن کې به ولې هندو اومسلمان، شيعه اوسني، پښتون اوتاجک ديوه ملت په حيث نه اوسيږي.

زه ډير داسې دوه وروڼه پيژنم چې يوپښتو وايي اوبل فارسي.

داسې پښتانه پلرونه مې هم ليدلي دي چه اولادونه يې پښتو نشي ويلی.

که موږ په پښتو او فارسي ژبه کې ښه ځيرنه وکړو او لږې نظر وکړو دواړه ژبې د يوه باغ ونې دي چه نيلې او ريښې ئې يو له بله ترلي دي.

دا چه موږ د افغانستان اوسيدونکي د پښتون، تاجك، نورستاني، بدخشي، ترکمن، ازبك، هزاره، ايماق او عرب په نامه يادوو عيناً هماغسې مثا ل لري لکه چه پښتون دصافي، شنواري، مومند، اپريدي، وزير، مسعود، يوسفزي، اڅکزي، کاکړ، بارکزي، او سدوزي په نومونو يادوو.

په دغسې مختلفو او متعددو نومونو زموږ ملي وحدت هيڅکله نه خرابيږي او هر څوك پوهيږي چه:

هزار خونی واړه ښهر يو بغداد دی.

څنګه چه د يوه وجود غړي ډير نومونه لري لکه: لاس، پښې، سر، غوږ، پوزه، سترګې او داسې نور....دغه شان د يوه ملت اعضاً او اجزاً هم دي چه په ډيرو نومونو ياديږي مګر ملت يو وي او وطن هم د کليو او ښارونو په بيلو بيلو نومونو نه بيليږي. د وطن په باغ او بڼ کې راز راز ونې او بوټي وي چه پاڼې، ميوې او ګلونه يې يو له بله ډير فرق لري، مګر باغ يو وي او دغه د ونو بوټو اختلاف د باغ يو والي ته زيان او ضرر نه رسوي.

د وطن او ملت د پاره، باغ ډير ښه مثا ل دی.

په يوه شعر کې چه باغ يې عنوان دی د وطن او ملت تصوير داسې ويستل شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه باغ كښې وې ولاړې ډيرې ونې

هره پاڼه يې لايقه دستاينې

خواپه خواغاړه په غاړه خوله په خوله وې

له يوې خاورې پيداديوكاله وې

له يوې ويالې اوبه ورته راتللې

په يوه هواكښې ټولې لوېدلې

ددې ټولويوخزان اويوبهار و

ښه اوبدې وشريک يوېې واكدارو

ځينې جګې ځينې ټيټې كوزوپاس وې

لكه ګوتې ديوه وجوددلاس وې

چاميوه لرله چا ښايسته ګلونه

دچاسيورئ و ډيرښه دچاقدونه

چنارلوی وشفتالو لكه ماشوم و

دمڼې اوناک توپيرله ورا معلوم و

له يوه سره لوېي وه نورخه نه و

بل سره د رنګ او خوند نصيب ډير ښه و

دمرغانونغمې وې پكښې خورازه

هرمرغه موپيژانده له خپل اوازه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګارنـــــــګ ګلونـــــــه و يــــــوه چمــــــن کښـــــې

لکـــــه وي چــــې ولســـــونه پـــــه وطـــــن کښــــې

پـــــه حقونوکښـــــــې يــــــې نـــــه وخــــه تـــــوپير

باغبـــــان وپـــــــه هـــــــري ونــــــې دېرزهيـــــــــر

يولــــه بلـــــه يــــې پـــه هرحـــــا ل کښـــې شـــــرکت و

پـــــــه تمامــــــــه معنـــــــی يوصــــــــحيح ملــــــــت و

مملکـــــــــت همدغــــــــــه شــــــــان وګڼــــــــه وروره

واخلــــــه درس د خپـــــل نظـــــر لـــــه ســــپين او تــــــوره

دوه ســــــکه ورونــــــه لـــــري بېـــــل بېـــــل نومونــــــه

بېـــــل رنګونـــــه بېـــــل غړونـــــه بېـــــل خويونــــــه

کـــــه تـــــه پـــــوه شــــې دا بيلتـــــون خـــــه بيلتـــــون نــــه دی

خـــــوك وائــــــي چـــــه تاجـــــك ورور د پښــــــتون نــــه دی

ژوند

ښايي چې تاسې به کله داسې سړی ليدلی وي چې لاس اوپښې نه لري سترګې يې ړندې او ژبه يې ګونګه وي، مګر ژوندی وي.

دغه راز سړی که په ګېډه موړ او په تن پټ وي او په ښه کورکې اوسي يعنې دشتمنې کورنۍ غړی وي بيا هم دده ژوند بې خونده اوبې اهميته دی.

په ژوندکې چې حرکت او فعاليت نه وي او له قوت اوقدرت نه محروم وي څه ارزښت نه لري. هغه ژوند چې پوهه اوبصيرت ورسر ه نه وي او دشعور واحساس برخه يې نيمګړې وي ښه ژوند ورته نه شوويلی. ګېډه مړول، په ښه کورکې اوسيدل اوښه اغوستل دژوند لومړی ضرورتونه دي مګر کافي نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندکې د ذهن او روح اطمينان، دآينده په نسبت ښه انتظار، دانساني ازادۍ اوبشرى حقوق تامين او تکميل ډېرمهم ضرورتونه دي.

په ژوند کې له کميت نه کيفيت ډيرمهم دی. ژوند بايد ښکلی اوښاغلی وي.

دژوند لپاره جما ل او جلال دواړه په کاردي.

لذت اوافتخار دژوند لاس اوپښې يا د الوتلو وزرونه دي.

که ژوند خوار اوغريب وي دادومره ډيره د افسوس خبره نه ده.

ډير افسوس هغه وخت په کار دی چې له ژوند نه دخلکو زړونه تورشي او ژوند ته په کرکه وګوري.

د يوه هيواد دواکمنو اومشرانو کاريوازې دانه دی چې دخلکو ژوند ښه کړي بلکه ستراو مهم خدمت دادی چې دژوند مينه په زړونوکې زياته کړي او هيلې، اسرې راژوندۍ کړي.

کيدای شي چې په جنت غوندې ځای کې سړی له ژونده بېزاره شي ياپه جونګړه کې له ژوندانه سره مينه ولري.

په ژوند کې يو معتدل حالت ډير ښه دی او ښه ژوند هماغه دی چه اعتدال پکې وې يعنې نه ظالم وي اونه مظلوم، نه د چا باداروی او نه يې څوك بادار وي.

هو؟ اجتماعي عدالت دژوند لپاره ډير ضرور دی، دژوند ساتنه دژوند وده اودژوند خوشحالي په همدغسې معتدله هواکې امکان پيداکوي.

چېرته چه عدالت اوعدل نه وي هلته ژوند خوښ اوښاغلی نه وي او په دغسې ځای کې ژوند ډېرلوی عذاب دی «وقنا ربنا عذاب النار»

مترقي ژوند

ژوند دتحول اوتکامل نوم دی، دصحراکانې چې په پيړيو پيړيو په يوه حا ل پاتې دي ژوندي ورته نه شو ويلی.

دپسرلي ګلونه چې له ځمکې راټوکيږي، لوبيږي، غوړيږي، مړاوی کيږي او خاورې کيږي په ژوندانه کې برخه لري او ژوند دهمدغسې تغيراو تحول نوم دی. هغه غله چې په کندو ياپه ګوډي کې پرته ده او هغه چې دهقان يې په ځمکه کې کري دژوند په لحاظ ډير فرق لري.

همدغه له خاورو لاندې زرغونېدل، لوئېدل او پخېدل د ژوندانه مظاهر دي او مترقي ژوند همدغه دی.

که موږ انساني او حيواني ژوند مقايسه کړو پوهيږو چې په انساني ژوند کې تغيراو تحول يعنې دحالاتو بدلون ډير زيات دی او غيرله انسانه په نورو حيواناتوکې تحولات ډير لږدي. حيوانات په زرګونو کالوکې هغومره فرق نه کوي لکه چې انسانان ئې په څو کالوکې کوي.

انسان په مرور دزمان خپل لباس، خپل کور، خپل خوی، خپل فکر بدلوي اووخت په وخت په بل رنګ اوبله بڼه راوزي.

يو عصر له بل نه دهمدغو تحولاتو په بنا بېليږي اوبدليږي.

دعصر او زماني په اقتضا له ماضي نه مستقبل ته راتګ، زوړ حا ل پرېښودل اونوی حا ل قبلول مترقي ژوند دی.

هغه قام چې دحالاتو په بدلون قادرنه وي اوخپل زوړ فکر، زوړخيا ل، زوړ عادت زړه پوهه په نوي نه شي بدلولی مترقي ژوند نه لري.

دژوند دبقا او لوړتيا دپاره دانسان په طبيعت کې دتحول او تجدد غوښتنه پرته ده او قدرت هم دتغير او تحول قانون په ټولو مخلوقاتو جاري کړيدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ژوند چې دودې اولوړتیا په حا ل کې وي د تجدد خواته ډېر تمایل لري.
کوم ژوند چې مرګ ته نژدې وي طبعاً دمړینې خوی او عادات پیداکوي.
همدغه سبب دی چې کوچنیان او ځوانان نوو شیانو ته ډیره هڅه کوي نوی لباس ښه ګڼي او نوی کور ئې له زړې جونګړې نه ډېر خوښ وي، مګر زاړه اوسپین ږیري له زړوشیانو او زړښت سره خدای پامانۍ ته ندي تیار.
که مونږ ددنیا مترقي ملتونه له هغو قومونوسره مقایسه کړوچې ژوندیې دترقي په حا ل کې نه دی دابه ومنو چې دمترقي حالت تغیر اوتحول ډېر ګړندی او په بېرته پاتې قومونو کې تحولات ډیر ځنډني دي. دجهان تاریخ هم داښیي چې دبشري ټولنو تحولات په لومړیو مرحلوکې ډیرسست و اواوس یکې ډیر ګړندیتوب راغلی دی.
که څوک غواړی چې خپل ارتقایي سیراو حرکت ځانته معلوم کړي خپلواجتماعي تحولاتوته دې ځیر شي او ودې ګوري چې په عمومي اوضاعو او حالاتو کې څومره فرق راغلی دی.
دیوه ملت دپوهې او هوښیارۍ دمعلوموڵوپاره هم اجتماعي تحولاتو او تجدد پسندۍ ته کتل په کار دی.
دعلم اوپوهې خاصه او ممیزه همدغه ده چې په انسان کې دزړو دودونو او رواجونو پابندې کموي او دنوي عصر ضرورت او احتیاج ته یې متوجه کوي یعنې دتقلید پټۍ سپکوي اودعقل ومنطق په اساس دنوو افکارو اونوو خیالاتو دقبلولو استعدادته ترقي ورکوي او ابتکاري قوه زیاتوي.
دعرف اوعادت له غلامۍ څخه آزادي دمدني او عرفاني پیشرفت په برکت حاصلیږي او زاړه ناکاره رواجونه دهمدغې رڼا په مرسته له مینځه ځي.
راشئ! چې اوس خپل ځانته په ځیر ځیر وګورو او پخپل حق کې قضاوت وکړو چې مونږ دنوي ژوند په قبلولوکې څنګه یواو دنوو افکارویه څرګندولوکې څومره جرئت اوهمت لرو؟
زمونږ ذهني ازادي چې دپوهې اوتنو یرنتجه ده ترکومه حده ده او له اجتماعي نهضتونوسره څومره علاقه لرو؟

دخلکو نظر

انسان ډیر زیار کاږي چې دنوروپه نظرکې ښه شي او خلک ورته ښه ووائي.
ددغه مطلب دپاره دی ډیرځله سمه لاره پرېږدي اوبه کږه لاره ځي یعنې حقیقي ښه والی بدلوي او ددې دپاره چې دخلکو په نظرکې ښه معلوم شي نو دریا اوټکۍ رنګونه هم په ځان پورې منښي.
دخلکو نظرهم عموماً سم نه وي اوښه یا بد پېژندل دهرچا کارنه دی، ځکه ځینې بد کسان هم دخلکوپه نظر ښه ورغلي دي.
زه دانه وایم چې سړی دې دنورو د نظر مراعات نه کوي.
او دود و دستورته دې نه ګوري ځکه داکار هرڅوک نه شي کولی اوعلی الا طلاق ښه هم نه دی.
ماته معلومه ده چې دنوروښه اوبد نظر دانسان په ژوندکې څومره اثر لري، دډیروخلکو ډیرې خوشحالۍ اوډیر خپګانونه دنورو دنظر اغیزه ده او دخلکو نظرپه سړي باندې هر څه کولی شي.
څنګه چې دیوه نظر باز نظر روغ سړی رنځوروکوي او ډیره ښه مانۍ رانړوي، دغسې د اجتماع نظرهم ډیر قوت لري اوډیر خلک یې ځانته تابع کړي دي.
ډیرکسان شته چې پخپلو سترګوځه نه ګوري اوښه وبدد نوروپه نظرپیژني.
دخلکو نظرونو ډیرښه شیان اوډیر ښه خلک هم بدمعلوم کړي یایې بدښه ښودلي دي، خلک لا پریږده چې یوازې دحاکم په نظر یه هم ښه سړی بدیږي او بدسړی ښه کیږي، یعني د نورو نظرپه سړي اثر اچوي او په ژوندانه کې ډیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخل لري، که هر څنګه سړی وي او دهودو ځوان وي بیاهم دنوروپه ښه نظر خوشحالیږي او په بدنظر خوابدی کیږي، کله کله سړی د دې دپاره چې دخلکو ښه نظر ځانته جلب کړي دهغوی نظرته دومره ورجذب شي چې هرڅه دنوروپه خوښه کوي او له هرڅه نه ورته تیریږي. دهمدغې جذبې دپاره کله انسان ځینې ښه کارونه هم کوي او له ناوړو کارونه ځان ساتي، قرباني او فداکاري، دنورو خیر غوښتل او نوروته ګټه رسول، په فن اوهنرکې نوم ایستل، دنورو دښه نظر دجلبولو اثر اوبرکت دی، که چیرې چا دنورو نظرته په اعتنا نه کتلی انسانان به لکه دصحر اکانې یوله بله بې تعلقه و او بل شان ژوند به یې کاوه مګر ډیرښه ده چې دغسې نه دي اودنورو په نظریه هم کارکوي داکار داخلاقو داصلاح دپاره هم ښه دی او دبې مبالاتۍ مخه نیسي.

زه دغه کارته ښه وایم مګر داسې نه چه په هیڅ حد او اندازه ورته قایل نشم.

سړی باید په دغه باب کې دومره افرط ونه کړي چې دنورو دنظر حلقه بګوش غلام شي او خپل فکر اوشعور پکې داسې بایلي چې د ده شخصیت اوحریت محوه شي او هیڅ ورته پاته نه شي.

څومره چې دانسان دشخصیت تجلي ته دنورو حسن نظرپه کاردی هغومره دنورونظر ته ځان سپارل دانسان شخصیت هم محوه کوي.

دهرمجلس په رنګ رنګین کېدل اودهر چافکر اونظر ته خضوع او خشوع دسړي شخصیت راټیټوي اود عا دي انسانانو په ډله کې یې دروي.

انسان باید ډیر کوښښ وکړی چې خپله ازادي ورځ په ورځ زیاته کړي، دفکر دحریت دپاره خدمت وکړي او پخپل شخصیت متکي شي.

دهنر خاوند چې هر څومره له ابدیت نه زیاته استفاده وکړي او له انسانیت سره زیات تعلق پیداکړي هماغومره له خپل عصر اومحیط څخه لوړیږي اومعاصرین ورته په ښه نظر نه ګوري.

دعصر اوزماني له خلکو سره غوړ په غوړتلل او دهغوی په فکر ځان برابرول د عادي خلکوکار دی، فوق العاده اشخاص او دلوړفکر خاوندان هیڅ کله په دغسې قیداو زندان کې نه اوسي اودخلکو ستاینې ته دغومره سرنه ټیټوي.

پوهان هروخت په هرڅه کې دخپل وجدان اوضمیر غږته غوږ ږدي اوناپوهان له اندازې نه زیات دیوه اوبل نظر ته ګوري.

دبصیرت خاوندان له دې خبرې سره دومره ډیره علاقه نه لري چې دخلکو په نظر کې ښه ښکاره شي بلکه کوښښ کوي چې د خلکو نظرښه کړي او ښه نظر پیداشي.

دجامعې اصلاح اودفکر خدمت سړی مجبوروي چې له هغو خبرو اوهغو شیانو سره مبارزه وکړي چې هغه په جامعه کې ښه ګڼل شوي دي مګر ښه نه دي.

که څوک دخلکو دنظر مراعات کوي نو هغه بتان نه شي ماتولی چې خلک ورته په ښه نظرګوري بلکه مجبوریږي چې سرورته ټیټ کړي او خلک ده ته هم په ښه نظر وګوري.

دغه راز خود خواهي او خود پرستي چې ظاهراً غیرپرستي ده باید سړی پریږدي او دنورو دنظر مراعات له ندازې نه زیات ونه کړي. دخلکو قضاوتونه اکثر اًصحیح نه دي اوپدې نه ارزي چې سړی هرڅه ترینه قربان کړي.

دخلکو خدمت دانه دی چې سړی اورمرو د دوی دخوشحالۍ دپاره کار کوي بلکه حقیقي خدمت دادی چې دخلکو خیر او ګټه په نظرکې ونیول شي اوفکرونه، نظرونه، کارونه، خویونه اصلاح شي.

که سړی دهرچا کارته ښه وایي چې هغه خوشحاله شي اوده ته په ښه نظروګوري داډیره ټیټه سوداده او دغلامۍ بوی ترینه ځي. که څوک خپه کیږي او که خوشحالیږي، که خلک سړي ته په ښه نظرګوري که په بد نظر، سړی باید ښوته ښه او بدوته بد ووایي. دبیان او وینا ازادي همدغه ده، دفکر اوقلم ازادي همدغه تقا ضالري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوه اوبل نبه نظر دومره قیمت نه لري چې دانسان ازادي سلب کړي او په غوږ کې يې د غلامۍ کړۍ واچوی دنورو نظرکه هرڅومره نبه وي بيا هم هرسړی پخپلو سترګوبينادی اوله خپل نظرنه کار اخيستل په کاردی.
که څوک هرڅه دنورو په نظرګوري خپل نظر ته به شرمنده وي اودبصيرت حق به يې نه وي اداکړی سړی بايد يوازې دپوهانو نظريه نظرکې ونيسي اوبس.

دحق اظهار

په هر هېواد کې، په هر ولس کې، په هر عصر کې ځيني اشخاص په کاردي چې د حق اظهار خپل فر ض وګڼي اوخپل ما ل، خپل سر، خپل مقام ونه ساتي حق او حقيقت وساتي.
ولسونه دغسې خلکو ته له حده زيات محتاج دي، دظلم، دجبر او د ناروا ملا همدغه کسان ماتوي.
که دغسې خلک په يوه محيط کې نه وي هلته داسې تياره او تور تم وي چې دحق او باطلو فرق نه شي کېدای، خدمت او خيانت، روا او نارو ا د خلکو په نظرکې يوشان جلوه کوي.
هغه اشخاص بايدله سرو او سپينو سره وتلل شي چې دزور اوقوت يا دما ل او دولت په خاوندانو پسې نه وي روان بلکې په حق اوحقيقت پسې درومي اوحقايق څرګند وي.
ولسونه دهمدغسې ايماندارو خلکوپه بدرګه منزل مقصودته رسيږي او همدغه اشخاص دي چې ظلم او استبداد محوه کوي.
که دغسې خلک چېرته نه وي نو هلته عدالت نه شته، انصاف نه شته، حقيقت نه شته او انسانيت هم بل راز څېره لري.
هرڅوک بايدپه دې پوه شي چې حق ويل لوی عبادت دی او حق نه پالل لويه ګناه ده داګناه په دنياکې هم انسانان په سل رنګه عذابونو ګرفتاره کوي او په ژوندونې بنيادمان په دوزخوکې اچوي. که حق اوحقيقت ظاهر نه شي او لکه مستوره مېرمن په حجاب کې وي حق مري او دحقيقت رڼا مړه کېږي دامړګ دملت اوولس مړګ دی او دعدالت جنازه هم سمه ورسره وزي.
ځيني کسان وايي چې دحقايقو په اظهار کې دوخت اوزمان او دمحيط اقتضاآت په نظرکې نيول په کاردی اوهغه حقايق چې ويل يې زيان اوضرر لری اونتايج يې بد دي بايدونه ويل شي.
مونږ دوی ته وايو د حق او حقيقت شان له دې نه ډېر پورته دی چې موقع شناسي وپيژني او داشخاصو داقتضاآتو قيد اوشرط ته غاړه کيږدي.
دحقايقو داظهار دپاره حدود ټاکل او له قيداو شرط لاندې يې راوستل له حقايقو سره مجادله او مبارزه ده.
حق او حقيقت هرکله هر چيرته د هر چاله خولې چې وي د اوربدلو اومنلو شی دی، د حقايقو پيروي په هرکارکې اوپه هر حا ل کې د هر چادپاره په کار ده، ترڅوچې يو قام او ولس په حقيقي لاره روان نشي او حقيقي اساسونه قبول نه کاندي توره شپه به يې سبانه شي.
يو مملکت هغه وخت سعادت، قوت اوشهامت پيداکولی شي چې حقايقوته نژدې شي، په حقايقو پوه شي او په حقيقي اساساتو استناد اواتکا ولري.
حقيقت لکه د مداريانو ننداره نه ده چې هرساعت بېل رنګ اوبېل شکل ولري يوه سمه اومستقيمه لاره که لږ غوندې کږه شي نو بيا ورته سمه نشوويلی او تور هر کله تور او سپين سپين دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډار

زه چې وړوکی وم دشپې به بیبکې توری دتناره په غاړه ډپیریانو او دیوانو یا د روو او شیثکو قصې کولې اوما به ورته غوږ ایښی و.

دې قیصو په ماکې ډیره ویره پیداکړه چې زه یې دشپوله تورتمه، له ورانو کنډوالو، له قبرونو او هدیرونه ډیر وډار کړم اوهرشپه به مې پرېشانه او ویرونکې خوبونه لیدل.

اوس چې لوی شوی اوپوه شوی یم هغسې نه یم.

هغه ویره اوس زما په زړه کې نه شته او دشپې له تیارونه نه ډارېږم.

که زه کومه شپه دهدیرې او یا ورانې کلا له څنګه تیرشم پیریان راباندې نه کښیني، مړي مې مخې ته نا راپاڅیږي، د قبرونو له شناختونه راته بلاګانې نه پیداکیږي.

ما اوس دشادمان دیو قیصه هیره کړې ده او دشیثکو ډارمې له زړه وتلی دی.

مګر ګورئ داګمان ونه کړئ چې زما وېره به اوس بیخې ورکه وي او هېڅ ډاربه راسره نه وي ځکه چې بې ویرې ژوندانسان ته نه ښایي اوهغه انسان چې په زړه کې هېڅ ډارنه لري له یوه ځناورنه ډیر فرق نلري.

زما ډار اوس له پخوانه ډیرشویدی پخوا زه دشپې ډاریدم اوس د ورځې هم ډارېږم ، د رڼا ورځې ډار د شپې له ډارنه ډیرهیبت لري.

څومره ویره چې له ښاغلی انسان نه په کارده له دیو اوپیري نه نه ده په کار.

پخوازه له مړګه وېرېدم اوس ژوند زما په نظرکې ډیر مهیب دی.

زه اوس له مړونه نه ویرېږم له ژوندو ویرېږم.

کله چې زه کوچنی وم زما ډار هم کوچنی و.

هغه وخت چې زه ناپوه وم زما ډار هم ناپوه و او د ډارولو په چل دومره ډیرنه پوهېده، یو کوچنی ماشوم د خلکو له څپیړو اوقهر وغضب څخه ویریږي مګر لویان او پوهان دخلکوله خندانه هم ډاریږي.

څومره چه زمانه هوښیاریږي هغومره ډار او ویر ه زیاتیږي.

یوپوه او هوښارسړی له مکروبونو او دملیریا له میاشونه هم ډاریږي مګر ماشومان اونا پوهان له دغسې ډارسره اشنانه دي.

دیوه کوچني ماشوم د ډار دپاره تعویذونه هم شته مګر دلویانو ډارپه تعویذهم نه ورکیږي. د واهمې ډار دومره دوام نه لري لکه دعقل او پوهې ډارچې دروند او دوامدار دی. پخوا مونږ له هغه جنګ څخه ویریدو چې په کوراو کلي کې به پېښ شو اوس له هغو جنګونونه هم په ویره کې یوچې ددنیا په یوه سراو بل سر کې پیداکیږي.

یووخت زه نورو څخه ویرېدم اوس له خپل ځانه اوله خپل عمل څخه هم ویریږم پخوا به چې چاد لارې ملګری پیداکړ ویره به یې کمه شوه مګر اوس له خپل ملګری ویریږي او ورور له ورورنه په خوف کې دی.

مونږ اوس پوهیږو چې شیشکې او دیوان و پیریان انسانانو ته څه زیان اوضررنه رسوي لکه چې خپله انسانان یې یو بل ته رسوي.

زمونږ دښمنان په کور و کلي کې بلکه زمونږ په ځان کې موجود دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ بايدله ځانه وډارشو اوپه ځان وډارشو.

حقيقت

داکمله زمونږپه نظرکښې ډېره ښکلې معلوميږي او په تقدس ورته ګورو، مګر څومره چې حقيقت ستايو هغومره حقيقت نه وايو.
که حقيقت رښتيا وبولو نو رښتيا خو يا ليونی وايي يا زورور، او دادواړه زمونږ په هيواد کې ډير لږ دي.
دحقيقت له لفظ سره ډير ځله دتريخ کلمه يوځای کوي او وايي:
"دابو تريخ حقيقت دی".
هو! حقايق اکثره ترخه وي او حق په تريخوا لی ستايل کيږي.
په عملي اصطلاح حقيقت په درې ډوله دی: مهجور حقيقت، متعذر حقيقت اومتعارف حقيقت.
په دغه لحاظ ويلی شو چې زمونږ په خبرو اترو کې دحقيقت برخه ډيره لږه ده.
په شعر اوادب کې خومعلومه ده چې له حقيقت نه د مجاز او استعارې پله ډيره درنه ده. د ادب ژبه دحقيقت ژبه نه ده اوډير خورشعر هماغه دی چې له حقيقت نه لرې وی (اعذ به اكذ به).
دمعاشرت آداب او دمجلسونو آداب هم دحقيقت له اظهار سره ډيرموافقت نه لري اوډيرځله يوسړی دحقيقت په ويلو بې ادبه معلوميږي.
يوه ورځ يوه لوی سړی خپل ليکلی مضمون چې څوک يې په معنی نه پوهيدل څوتنو پوهانو ته لوسته اوخلک يې په ستاينه مجبورکړي وو په هغه مجلس کې خوهيڅاخه انتقاد ونه شوکړای مګرپه بل مجلس کې چې هغه جناب نه ؤ د حق ويلو او حقيقت بيانولو مسابقه شروع شوه او له ډير اخلاقي جرئت نه کارواخيستل شو.
يوه ويل چې په ټول مضمون کې له سره تراخره دمبتدا ګانو يوه سلسله وه چې هېڅ خبريې نه درلود بل ويل داځکه چې دی پخپله مبتدي دی اوله هيڅ نه خبرنه دی. دغه راز حقايق چې دښاغلي په غياب کې وويل شوه دغيبت رنګ يې پيداکړچې شرعی جواز يې نه درلود او اخلاقاً ممنوع و.
اوس چې زه دغه حقيقت داسې بيانوم چې نه دهغه لوی سړي نوم اخلم او نه دغيبت کوونکو پته دربښيم دابيايوبل ډول حقيقت دی چې بايد ګونګ حقيقت ورته ووايم.
هو! دحقيقت ژبه ګونګه ده او فصاحت وبلاغت دادب ژبه ده چې په مجاز، کنايه، اشاره، استعاره چليږي.
اوس پوه شوئ چې زمونږ په ويناکې د حقيقت برخه څومره خواره ده او دحقيقت داظهار دپاره څومره موانع موجود دي؟

زما نظر

صحر اته لاړم يوکاڼی له بل سره برابرنه و.
غرونو ته وختلم ځينې جګ اوځينې ټيټ و.
ښارونه مې وکتل ځينې کورونه لوی او ځينې واړه و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په باغونو وګرځېدم ټولې ونې په يوه مېچ نه وې.
دسيندونو کبان مې وليدل يوله بل سره په تول کې برابرنه ختل.
دهوامرغان هم ځينې غټ اوځينې کوچني و.
ملايان مې وليدل دچاپکړی غټې او دچا وړې وې.
کتابونه مې ولټول هلته هم ډير تفاوت موجودو.
له يوه هېواد ه بل ته لاړم اوله بل نه بل ته په هرځای کې ټيټ وپاس اولوړې ژورې وې.
په هېڅ ځای کې نه ديوه لاس ګوتې برابرې وې اونه ديوې خولې غاښونه.
دلوی خدای کتاب مې ببرته کړاو د امې پکې ولوستل:
اياپوه اونا پوه برابر دي ؟ ايا د ړنداه اوبينا څه فرق نه شته؟ ايا دجنت او دوزخ خاوندان څه توپيرنه لري؟ ايانور اوظلمت يو راز دی؟
په دې پوښتنو دغفلت له خوبه راويښ شوم اوهرې خواته مې په ځير ځير وکتل څنګه چې ديوه پټي ټيپر او ديوه بوټي کدوان يو رازنه ؤ د انسانانو سرونه هم غټ او واړه او د ټولو خولې برابرې نه وې.
ماپه دې عالم کې په وارو واروسترګې وغړولې او هرچاته مې له هرې خواپه غور وکتل.
همدغه وخت زه د پرښتو اولعينانو په معنا پوه شوم، قصابان او شپانه مې وپيژندل، د عدل او ظلم، دخيراوشر دعلم اوجهل فرقونه راته ښکاره شوه.
هغه ديوان چې خلکو له کوه قاف نه هغه خواګڼل مادلته په کوراوکلي کې وليدل.
دانسان په بڼه شيطان او دپرښتو په صورت ديوسيرته انسان ته مې پام شو.
اوس زما له سترګونه ډاريه کاردی ته زماله حقيقت بين نظرنه وډارشه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

عشق او هوس

نظرونه ټول یوراز نه دي، هر چا هرخه یوشانته نه د لیدلی.

دعشق نظر اود هوس نظریو له بله ډیرفرق لري. دمین او بوالهوس ترمنځ دځمکې او اسمان قدر فاصله موجوده ده، مین یوه لیلیٰ لري اوهغه یې هم داسې لیدلې ده لکه چې په توره شپه کې دغره له څوکې سپوږمۍ لږ غونډې سربښکاره کړي او بیا سمدلاسه په تورو وریځو کې پټه شي.

عشق دهمدغسې اسماني پرښتې یوه جلوه ده چې دعاشق په زړه کې طوفانونه پیداکوي اودانسان نظریوې نقطې ته داسې جلبوي چې نورڅه بیانه شي لیدلی اوهغه هم نهویني. نور خوندونه اونورې نندارې دسړي هېرې شي او شپه ورځ د هجر اوفراق په لمبو سوزي مګر دهوا او هوس خاوندان دعشق له غمه بې غمه دي، دوی هره شپه په خرابات او میکده کې بل شان لوبې کوي او دعشق اوعشرت په باده مست دی.

عشق دناکامۍ او محرومیت نوم دی. هوا او هوس، بې مشقته لذت او بې هجرانه وصا ل ته وایي.

معشوقو ته رسېدل هغه ګران کاردی چې دجهان لوی لوی امپراتوران یې هم له حده زیات سرګردانه کړي وې، اوځینې کسان دډیرو لښکروپه زورهم دغه سعادت ته نه دي رسیدلي مګر هوس پالونکي هره شپه یوه نوې لیلی په غېږ کې نیسي اوهغه شوندی ښکلوی چې ډیرو نوروېې هم په وارو وارو خوند لیدلی دی. هغه چې دهر خریدارلپاره ځان سینګاروي او دیوه په غېږکې بل ته خاندي، دهوسرانۍ دپاره پیداده نه دعشق لپاره.

دغه راز مبتذل خوندونه دهوسنا کو خلکو لپاره لږنه دی له دغسې نا پاکې یارانې نه د عشق داستان نه جوړیږي ددوه مینوووصا ل هر چاته ښکلی معلومیږي او هرڅوک د مجنون اولیلی په فراق متاثر کیږي، مګر د هوس دخاوندانو معامله بده ګڼي او په نفرت ورته ګوري داځکه چې عشق دخلکو په نظرکې درونډ معلومیږي او هوس ته په سپکه سترګه ګوري، هغه دپټنګانو کاربولي او داد مچانو.

هرکارچې دعشق دپاره وي په هغه کې اورمرو یوڅه فوق العاد ګي موجوده وي او دهوس د خاوندانو کارونه ټیټ اوعادي معلومیږي، هغه قوت او قدرت چې له عشق سره شته هوس ترېنه محروم دی، فرهادي عزمونه دعشق دخاوندانو په برخه رسیدلي دي، ایثار او فداکاري، دهوس دخاوندانو کار نه دی. سربازي اوسرفرازي دواړه له عشق سره ملګري دي. په شعر اوادب کې هم د عشق برخه معلومه ده، هغه څه چې په یوه عالي احساس او لوړ خیا ل بناوي اوهغه چې د هوا او هوس دپاره وي او په ټیټ غرض بناوي برابرنه دي. چاچې دغه هنر (ادب) ته دعشق په نظرکتلی دی او ددنیا د سود اوګټې دپاره داکارنه کوي هغه کله کله په ډیرو جګر خونیو یو ادبي شهکار د ابتکار میدان ته راباسي او دزړه وینې یې خوراک وي. څوک چې د بازار رونق ته ګوري او دخپلو هوسونو د تامین دپاره څه لیکی هغه هر ه ورځ بې زیاراو زحمته مبتذل مضامین بازار ته وړاندې کوي او ظاهر ي ډول برابروي، هغه هیڅکله عمیق فکرنه کوي او په لوړو خیالاتو پسې نه ګرځي.

دژوروفکرونو او دلوړو خیالونو خریداران هر کله او هر چیرته ډیر لږدي.

دا راز متاع دخرڅولوهم نه ده، څه شی چې په دنیاکې ډیر نادر وي بې له احمقانونه یې بل څوک نه خر څوي. دذوق او هنریه خاوندانو که هر رنګه بده ورځ راشي خپل ګران او ډیر بې بها شیان نه خرڅوي مګر عادي او معمولي شیان له کوره باسي.

هغه چې پخپل فن مین دی اوله خپل کارسره عشق لري هرراز نا کامي اومحرومیت قبلوي، مګر عشق په هوس نه بدلوي.

زه دامنم چه د هوس خاوندان له روحی عذابونو او شکنجونه خلاص دي او ددنیا په خوږو کې له نورونه ډیره برخه لري په دې هم پوهیږم چې دعشق په کارکې څومره مشکلات موجود دي او په دغه خطرناکه لاره تګ څه مصیبتونه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخ کې لري، مکر د عشق محرومیت او ناکامي، د عشق رنځ او عذاب یو بل کیف لري او دغه افتخار په ډیرو بدبختیو او کړ اوونو کې پټ دی. د فن اوهنر خاوند باید له هوا اوهوس نه ځان وژغوري او له عشقه برخه ولري، په خپل کار کې عشق ګډ کړي او دعشق دپاره هر څه قبول کړي.

دحقیقت عشق، دازادۍ عشق، دجما ل عشق، دوطن اوملت عشق که په شعر اوادب کې ځای ونه لري نو هوا او هوس پکې ځای نیسي او تجارتي متاع ترینه جوړیږي یعنې دابتکار ځای ابتذا ل نیسي او شهوات په عواطفواو احساساتو غلبه پیداکوي.

شاعر او ادیب باید د ذوق او قریحې دپاره څه ولیکی او دآني مصلحت په قید کې ځان ایسار و نه ګڼي، که دغه راز متاع نن خریدارونه لري او څوک ورته په قدرونه ګوري، له دېنه لویه صله بله نشته. راشئ! چې د خرڅون فکرورڅو اوکوچنۍ سوداپریږدو د شعراو ادب ازادي همدغه ده چې هېڅ قیمت ونه لري او دما ل په نظر ورته ونه کتل شي ، ذوق د خرڅولو شی نه دی. څوک چې خیا ل اوفکر خرڅوي هغه ددغه شي ازادي نه شي ساتلای اوخپله ازادي ارومرو له لاسه ورکوي.

که ازادي دانسان معشوقه وي او دهوس په نظرورته نه ګوري، که څوک غواړي چې خپله آزادي، په خپلو آثارو، پخپلو افکارو، پخپلو خیالاتو کې وساتي ، مادي سودا دې د زړه نه وباسي او د سودوزیان د ډار او امیدغلامي دې پریږدي.

دشعر او ادب ارتقااو اعتلاله هر څه نه دغې ازادۍ ته زیات احتیاج لري او له معنی نه د مادیاتو قربانول غواړي.

داقرباني دهغه چاله لاسه پوره ده چې شعر او ادب ته دعشق په نظرګوري نه د هوا او هوس په نظر.

عشق ډیر خطرات، ډیر زیانونه اوډیرې ګټې له پښو لاندې کوي او په همدغه وسیله لوړیږي او دلوړ تیا حقیقي راز د هوا او هوس په قربانو لوکې پټ دی او عشق دقربانۍ او فداکارۍ نوم دی.

قرباني او فداکاري دلوړو احساساتو اوعواطفو کاردی چې په یوه شاعر او ادیب کې باید ارومرو موجودوي. که دغه کسان دغه کارنه شي کولی اونه یې کوي، هرڅوک پوهیږي چه له دېنه زیات معنوي ا نحطاط په تصور کې نه راځي، دفکر اوادب حقیقي پالنه دډیرو پاڼو په تورولو نه شي کیدای او مقید ذهنونه دغه کارنه شي کولی، داد هغوکسانو کار دی چې دلوړ شعور او ادراک خاوندان دي او دعقیدی له مخې کارکوي، داکار زما په ګمان دلته ښه نه دی شوی او دغه وظیفه چاښه نه ده په ځای کړی، دلته دوطن مزدورانو او کاریګرو څه نا څه خپل کار کړی دی او مونږ وینوچې څوک لاړي جوړوي او پیچومي او اروي، څوک کارخانو اوفابریکوکې خدمت کوي، ځینې ماڼۍ اوقصرونه آبادوي، ځینې نور د ورانولوپه کاربوخت دي څکه وایم چې دلته ناپوهانو ډیرکار کړی او ادیبان یا ډیرلږدي یاخپلې وظیفې ته ښه ملتفت نه دي او له عشقه محروم دي.

څومره توجه چې معنی ته په کار ده اهل معنی یې معنی ته نه لري اوپه دې باندې ډیر افسوس اوحسرت په کاردی ، مګر دغه کارهم بوالهوس نه شي کولای او ددرد خاوندانو ته ضرورت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضر احتياط

که رښتيا ووايم مونږ ډيرې هوښيارۍ او ډيرو احتياطونو برباد کړي يو.
يو چا زمونږ په حق کې ويلي و: داخلک له ضرورته زيات هوښيار او محتاط دي.
راځئ چې په دې خبره کې فکر وکړو.
هوښياري چې له اندازې نه زياته شي او هام قوي کوي.
احتياط چه ډير زيات شي لاسونه او پښې شلوي.
شمی اکا زمونږ په کور او کلي کې په ډيرې هوښيارۍ مشهور و او هر چابه چه کومه مشوره غوښتله ده ته به راتلل.
دده د هوښيارۍ او احتياط يوه نښه دا وه چه ده تر آخره پورې خپل کور ته برق رانه ووست او ويل به ئې که کله برق شارټ شي، نو حريق به واقع شي او کور به مې وسوزي.
دده داعادت وچې په موټرکې به نه سوريده او ډيرلرې ځاي ته به هم پياده روان و ځکه چې دموټرله چپه کيدلو ويريده اواحتياط يې کاوه.
هو! دی له ډيره عقله پياده ګرځيده اوکورکې به يې رڼا هم ډيره لږه وه.
دغه شان هوښياران او د احتياط خاوندان زمونږ په مملکت کې زښت ډيردي او د نوي تهذيب اوتمدن قبلول له برق اوموټر نه هم زيات مضربولي.
زمونږ په ادارو او شعباتو کې ډير هوښيار اوډير محتاط اشخاص زيات ليدل کيږي. دوی دنوي نهضت او نوي رڼا په قبلولو کې ډيرسخت مقاومت کوي اوهغه کسان چې له ځينو مزخرفاتو او مضروافکارو سره مجادله کوي بې تجربې او افراطي هلکان ګڼي. دوی وايي په هرکار کې اعتدا ل ښه دی اوبايد په هرڅه کې له ډير احتياط نه کار واخيستل شي.
هغه څوک چې يوقدم دعصر خواته نږدې کيږي او آرزولري چې ددنياله سيرسره موافقت وشي، دوی ورباندې سترګې سرې کړي او تهديدوي يې چې تاسې دقوم له روحياتو، دمحيط له مقتضياتو ناخبره ياست اوجامعه بربادوئ.
دوی ځانونه داسې ښيي لکه چې دعلم اوعقل او تجاربو سرمايه داران همدوی وي او دنيا ددوی په ښکر ولاړه اوپه دوی ودانه وي، مګر رحمان بابا وايي:

دا دنيـــــا پـــــه احمقـــــانوده ودانـــــه   دانانـــــه کاپـــــه دنيـــــا بانـــــدې غـــــرض

دوی هروخت داعتدال پسندۍ په نامه دنوي نهضت او مدنيت مخه نيسي او غواړي چې وړاندې تلونکي اوپيشرفت غوښتونکي په څټ بوزي او بيرته يې وګرزوي.
دوی خيا ل کوي چې اعتدال اواحتياط سکون او جمود قبلول دی او يوقدم وړاندې ايښودل له احتياط او اعتدا ل نه وتل دی.
تاسې پدې پوه شئ چې همدغه کسان په څټ تلونکي مرتجعين دي چې اعتدا ل په حقيقت کې نه پيژني اويا په دغه نامه دملت دپيشرفت مخه نيسي.
دغه محتاط او اعتدا ل پسنده طبقه چې په اصل کې له اعتدا ل نه ډيرلرې دي دوی کې د مسامحه کارۍ، مماشات او سازشو نو استعداد موجود دی، په کوم ځای کې چې دحق او حقيقت اظهار په کار وي دوی غلي او خاموشه ناست وي اوهر څوک چې هرڅه وايي دوی ورسره سر خوزوي او خپل محبوبيت ساتي.
ددوی داعادت دومره قوي شوی چې دخدای رضا هم دخلکو په نارضايي کې نه خوښوي اوکه دقوم له روحياتونه خلاف وي ددين او عقيدې اظهار هم نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یوه خان او ملک سره دومره ناجایزه مراعاتونه کوي چې طوایف الملوکی ته خبره ورسیږي، له سپین پګړیوه سره تردې حده مماشات اختیار کړي چې دحقیقي اسلام په عوض ورسره جعلي او موضوعي خبرې ومني.

هوا!دوی له هر چا سره سازش کوي مګر له عصري ترقیاتوسره یې جوړه نه راځي. دوی په عین حا ل کې چې دنوی نهضت او عصریت له زړه نه مخالف دي یایې دخپل مفاد دپاره مضر ګڼي، ځلمواوځوانانو ته داسې ښکاره کوي چې تاسې نه پوهیږئ او پخواله وخته دنیاته راغلي یاست.

مونږ غواړو چې مخکې ولاړشو اوترقي وکړو مګرقوم جاهل دی او بایدله ډیر احتیاط او اعتدا ل نه کار واخیستل شي.

دوی ته باید وویل شي چې که تاسو غوندې محتاط او اعتدالیون موجودوي داجهل او ناپوهي به هیڅکله نه ورکیږي او ځوک به یوقدم وړاندې وانخلي.

مګر که تاسو خلکو وپیژندلئ او زماني ستاسې حا ل ښکاره کړ، بیا به ډیر ګړندی منزل مقصودته ورسیږو او تاسوته به دپښتنو په تاریخ کې بې ملامتی نورڅه پاتې نشي.

هغه ځوانان چې تاسو بیرته راګرزولي دي اوپه نوو مغزوکې مو زاړه فکرونه اچولي دي تاسو سره به په خجالت کې شریك اوسهیم وي، اوستاسې دهوښیاری او مضر احتیاط مس به ډیر زر ښکاره شي.

زه خپل وجداني مسئولیت رفع کوم او وایم: کومه رویه چې تاسې نیولي ده اعتدا ل نه دی تفریط دی بلکه هیڅ نه دی اوتاسې هیڅ نه کوئ مونږ تاسې پیژنواوپدې خبرونه غولیږو.

ستاسې هوښیاري او احتیاط ډیر ضعیف احتمالات اوتوهمات غښوي اوتاسې ویروي.

تاسې زمونږ قافله ځای په ځای درولې ده او د خپلو اسونو جلوونه مو دومره ټینګ نیولي چې یویو قدم وروسته اوپه شاځي.

دا ارتجاعي قدمو نه مونږ ته ډیر مضر تماميږي، تاسې دکاروان اوقافلې مخه نیولې ده او ستاسې توقف دتولو دمعطلی سبب ګرځي. دخدای پار دی تاسې له مخې لرې شئ او مونږ پریږدئ چې وړاندې ولاړشو او یوه ځای ته ورسیږو.

حاکمانوته وایم

ای هغو کسانو چې ستاسې په لاس کې دحکومت لښته ده ستاسې په امر یو سړی وهل کیږي، تړل کیږي، جرمي کیږي او هرڅه کیږي.

ستاسې په نظر یه یو بې ګناه په محبس کې لویږي او یو ګناهګارله بنده خلاصیږي.

ستاسې په عدالت مظلومان له ظلمونو نجات مومي اوستاسې په بې انصافی ظلمونه، جبرونه په عالم کې خپریږي.

ستاسې غفلت اوبې خبري عالمونه تباه کوي او ستاسې په ویښتوب او هوښیارتوب دیر ښه ښه کارونه کېدلی شي.

که تاسې په سمه او صحیح لار روان شئ ډیربې لارې خلک به په لارکیږي، که تاسې پخپله دنفس اوشیطان په لاره درومئ نوپه عالم کې دظلمونوله لاسه بې تمیزه قیامت اوبې میزانه محشر جوړیږي.

ستاسې فساد د ډیرو فسادو باعث ګرزي او ستاسو په اصلاح ډیر ډیر اصلاحات کیدای شي.

ستاسې په لاس کې دحکومت زور او قوت موجوددی که تاسې لېوان یا لېونیان شئ د خدای مخلوق تباه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسي ماشومان او اطفا ل اوسئ ستاسي په طفلانه لوبو ډير کورونه خرابيږي. که تاسي ړانده او کاڼه شئ حق او عدالت مري او ظلمونه، فسادونه، بدبد کارونه رواج مومي.
تاسي پدي پوه شئ چي ددنيا دنظام او انتظام دپاره خدای دوه شيه پيداکړی دی. چي يوه ته حکمت او بل ته حکومت وايي.
حکومت هيڅکله بي له علم او پوهي، بي له تدبير او سياست څخه چي له دې تولونه په حکمت تعبير کيدلی شي مخکي نه ځي او تش کوتک په دنياکي نه چليږي.
اوس په متمدنه او مترقي دنياکي يوسړی په ډير علمي لياقت اولوړ شخصيت حاکم کيدلی شي او هغه څوک دغه رتبه اومرتبه ګټلی شي چي په تدبير اوسياست کي اوله درجه مهارت لري او دمهموصفاتو خاوندوي. مګرپه تاسي کي لا اوس هم بي سواده، بي ذوقه، بي علمه، بي رحمه، بي انصافه اوله جهانه نه نا خبره اشخاص پيداکيږي،چي بي رشوت اخستلو، وهلو او ټکولو، کنځلو اوبدوويلو، په نور څه نه پوهيږي اونه شي پوهيدلی.
تاسي پدي پوه شئ چي حکومت پس له دې نه تجارتي متاع نشي کيدلئ چي څوک يي په پيسواو رشوتو نو واخلي.
هغه وخت او زمانه په تيريدو کي ده چي څوک د حکومت چوکۍ په خوشامندو اوتملقونو وساتلی شي يا ظلم او بي شعوره قوت په يوه منطقه کي حاکميت وکړای شي.
مونږ ددي عصريه شپوکي داخوبونه ليدلي دي چي علم او لياقت، خير او اصلاح به ډير ژر خپله کرسۍ اشغا ل کړي او جهل او ناداني،ظلم ستم، ريا کاری اوفريب کاري به له خپلي چوکۍ راولويږي.
تاسي خپل ځانونه اصلاح کړئ اوپخپل ځان ګوتي ووهئ مقصد ظاهري فيش او ارايش نه دی بلکه دعيبونو اصلاح او دځان معنوي جوړول مراد دي.
راشئ دا زړه طريقه نوره پريږدئ اوهرکار دسوتۍ په زورمه کوئ!
انسانان خدای دوهلو اوټکو لودپاره نه دی پيداکړی.
دمجرمينو دقايلو لواو اصلاح کولو دپاره نوروسايل هم شته.
ظلم په ظلم باندې هيڅ کله نه ورکيږي.
تاسي به ډيرخلک په وهلو معيوب کړی وي.
ډيرکسان به ستاسي دشدت او تشددله لاسه تبنيدلي او ورک شوي وي، مګر جرايم او جنايتونه نه دي ورک شوي.
يوشاعر وايي:
دانسان اصلاح په پوهه انسان کړی   نا پوهان يي په وهلو دانسان کړي
نوراشئ له علم او پوهي نه کارواخلئ ظلمونه او جبرونه پريږدي!
بي ګناه خلک په وهلو اوټکولو مه قايلوئ!
په رشوتونو اولحاظونو له حق او حقيقت نه مه تيريږئ او ديوه په ګناه بل ته جزامه ورکوئ!
تاسي پخپل نفس او خپلو خواهشاتو حاکميت پيداکړئ او دهمدغه حاکميت په اثر ځانونه ددې لايق کړئ چي په نورو داسي حکومت وکړئ لکه چي يوپلاريي پخپلو زامنو باندي پخپل کورکي کوي اوهيڅ راز ظلمونه پکي نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

میلونر خیرات خور

که ځوک خپه کیږي که خوشحالیږي زه خوځه وایم او خپله غاړه خلاصوم، ګوندې داساده مخلوق لږ غوندې پوه شي اوفکر وکړي.
زه اروپاته نه یم تللی، امریکامې نه ده لیدلی، په افریقا کې نه یم ګرځیدلی او هیڅیرې نه یم تللی، مګر یوعجیب مملکت مې لیدلی دی او عجیب مخلوق پکې اوسي.
په دې مملکت کې ددی په ځای چې بډایان او مالداران خوارنو او غریبانو ته څه ورکړي، خواران او مسکینان ډډیر ما ل او دولت خاوندانو ته څه ورکوي او هغوی هم نه شرمیږي اخلي یې.
ته به وایې دی رشوت خواره ماموران او حاکمان یادوي چې په لکونو روپۍ اوبې حسابه جایدادونه لري له یوه ډیر عاجزسړي نه هم په ډیره جزیې فقره کې ترڅو سل دوه سوه روپۍ وانخلي نه یې پریږدي.
نه زه دغه بې رحمه بې انصافه رشوت خواره نه بنیم، خیرات خواره بنیم.
په دغه مملکت کې چې زه ورته عجیب مملکت وایم ملیو نر خیرات خورهم پیداکیږي او ډیر غنیان دخوارانو اومسکینانو خیراتونه خوري.
په دغه وطن کې ماداسې خلک ولیدل چې اسونه ورته ولاړ دي موټرلري، قصرونه او باغونه، ځمکې اوبني یې په هر ځای کې شته مګر له داسې خلکونه خیراتونه او شکرانې اخلي چې هغوی دخپل اولاد نفقې او جامې ته حیران دي او ددوی نوکرو ته هم نه رسیږي.
په دغه مملکت کې معکوس وضیعت دی او وږي بربنډ یې له مړو او دولتمنو سره مالي مرسته او کومک کوي.
په کوم ځای کې چې دبې وزلو او خوارنو په خیراتونو او شکرانو، غنیان او متمولین ځمکې او جایدادونه، کورونه او باغونه، موټر او اسونه اخلي.
ایا دهغوئ په حا ل افسوس او حسرت نه دی په کار؟
ای خوارو او بې وزلو پښتنو! هرڅوک چې غني او دولتمن شي میاوي که ملا، سیدوي که پیراو پیشوا هغه دخیراتونو اوزکاتونو مستحق نه دی.
هغوی باید تاسې غوندې عاجزانوته خیراتونه او زکاتونه درکړي او په تاسې باندې زړه وسوزوي، که تاسې نه دریږئ او ارومرو نو ورته څه ورکوئ، دقصرونو او باغونو خاوندانو ته څه مه ورکوئ بلکه ګوډ،شل، ړانده، کونډې، یتیم، بندي مسافر ته یې ورکړئ چې په اخرت کې په ښه درشي.
ستاسې په خیراتونو په عمرو عمرو خلکو مزې، چرچې او ورمیرونه وکړه، که رښتیا ووایم نو شرابونه هم پرې واخیستل شوه او فحاشي پرې وشوه، لږ سترګې وغړوئ او لږ غوندې هوښیارشئ. اخر ړانده خونه یاست داڅه درباندې کیږي.
تاسې خپلو شکېدلو جامو، خپل فقر او مسکنت او ددوی ما ل اودولت وګورئ! چې دوی څنګه دي اوتاسې څنګه یاست؟
که دوی نه شرمیږي اوستاسې خیراتونه قبلوي بلکه غواړي یې، تاسې ددوی له حیثیت اوشان نه وشرمیږئ او دوی ترقیامته اوپه قیامت کې مه شرموئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانه لیکواله!

ددې عصر قافله ډېره ګړندۍ ده، له دې کاروان سره برابرتګ نوې اقتضاګانې لري اود انسان په ظاهري او معنوي حال کې بدلون غواړي.
پخوابه يوه کارواني له ځان سره پتيرې اخستې اوپه پښو به يې ميخونه او نالونه وهل، مګراوس دالوتکو په سفرکې دغه شيان نه دي په کار اوددې وخت مسافرت هغسې نه دی.
مونږ اوس دژوندانه په نوې مرحله کې داخليږو او له يوه حاله بل ته انتقا ل کوو.
هغه څوک چې له خپل خره راکوزيږي او په الوتکه کې الوزي بايدفکر او نظريې بل راز شي او ناسته ولاړه يې هغسې نه وي.
هغه چې ټول عمرپلی ګرزېدلی اوله عقله پياده دی دآس يابا يسکل سپرلی هم ورته ډېره ګرانه معلوميږي، د سپورمۍ کرې ته ختل خو لا څه کوې.
له يوه زاړه جهان نه نوې دنيا ته ورتګ او په نوو توغنديو سپريدل ډېر مراحل په مخکې لري او نوې عصري پوهه غواړي.
انسان لکه دتجارت ما ل داسې نه دی چې داوښ له شانه الوتکې ته رانقل شي او هېڅ تغير پکې رانه شي.
تجارتي مالونه هم د اوښانو په شا په څټو او غوندو کې وي او په الوتکوکې خپله جامه او ظرف بدلوي. هغه وخت چې مونږ دخپل کلي او کور له څوتنو کاروانيوسره په خروپسې روان وو او اوس چې دمختلفوملتونو له افرادو سره په الوتکو کې لرې هېوادوته ځو او راځو بايدله هغه حاله ډېرفرق ولرو او هغسې نه اوسو.
که هغه وخت زمونږ نظر محدود و زمونږ مزلونه هم لنډو مګر اوس له دغه اوږدو مزلونواو لوړو پروازونو سره لوړفکر اولرې نظرهم په کار دی.
زمونږ خلک خواوس دهوايي سرويسونوله برکته له ځمکې نه لوړې فضاته هسک شوه او وزرونه يې پيداکړه مګر دخلکو فکرونه او اخلاق لوړول دغومره اسانه کارنه دی چې کوم داخلي يا خارجي شرکت يې سرته ورسوي.
داکار ترډېره حده دهيواد د پوهانو اوليکوالو کاردی.
داد دوی وظيفه ده چې ديوه نوي نهضت او ارتقا يې حرکت ملګر تيا وکړي او دخلکو ذهنونه د نوو افکارو او عصري ايجاباتو قبلولوته تيار کړي. نوي نهضتونه په هرځای اوپه هر وخت کې پالونکي او رټونکي لري.
په هرملت کې (نوې خوښې) او (زاړه خوښې) شته.
زاړه هر چېرته زاړه رواجونه او عادتونه خوښوي، ځوانان هرکله دنوي فکر او دنوي ژوند طرفداروي.
ددې دواړوډلو ترمينځ يوه بله ډله مينځګړيتوب کوي يعني ځينې نوي شيان ښه ګڼي او ځينې بدبولي، په زړوشيانو کې هم ځينې خوښوي او ځينې نه .
دادريمه ډله په جامعه کې معتدل اشخاص ګڼل کيږي او هغه دوه نورد افراط او تفريط خاوندان بولي.
زه دلته دانه وايم چې دافراط طرفداران ښه دي که اعتدا ل پسند، مګر په ليکوالودا پيرزوينه لرم چې دوی بايد هر کله او هر چېرته دنوو نهضتونو ټينګ طرفداروي اوهغه زاړه رسمونه او رواجونه بدوګڼي چې ديوې جامعې دبيرته پاتې کيدو موجب دي. ليکوا ل بايد خلک پدې پوه کړي چې ددوی اجتماعي اوانفرادي ژوند څه راز دی؟ دوئ څه کوي؟ ددوی خويونه فکرونه عملونه اونيتونه څنګه دي؟ دنن ورځې د ژوند دپاره څه په کار دی او دسباورځې ضرورتونه څه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوه ولس دحقیقي سعادت دتامین دپاره له هر چانه دپوهانو اولیکوالومرسته ډیره په کارده، دوی باید خلک داصلاحي فعالیتونو او پروګرامونو په ښکېلوبوه کړي او په عالم کې داسې خوشبیني پیداکړي چې واقع بینی ته زیان ونه رسوي.

مونږ لکه چې دښو اوسمو لارو جوړولوته ډیر ضرورت لرو دېته هم اړیو چې په ښه لاره تګ خلکوته وښیواو ښه حرکت راپیداکړو.

که سړک هرڅومره ښه جوړشي او لیاره ډیره اواره هم وي چې څوک په سمه لاره نه ځي او د حرکت اراده نه لري څوک به یې څه کړي؟

که دچا صحت هرڅومره ښه وي او په وجود تکړه وي چې خوی یې وران اوعمل یې بدوي نوڅه فایده؟ ترڅوچې زمونږ عادات اواخلاق سم نه شي او بد ذهنیتونه راسره ملګري وي که داملک جنت هم شي زمونږ بد عملونه اوبد رواجونه به یې په جهنم بدل کړي او په هغو اورونو به سوزو چې زمونږ له نفسونو نه یې لوخړې اولمبې پورته کیږي. که مونږ خپل ځانته متوجه شو اوخپل کردار اورفتار په نظرکې ونیسو زمونږ هغه ظلمونه او جهالتونه چې د رسم ورواج اوعرف اوعادات نوم پرې ایښودل شوی دی زمونږ د بدبختۍ ډیرمهم عوامل دي چې یوه اساسي مجادله اوقلمي مبارزه ورسره په کار ده.

په دې اوس وخت کې چې دتحول ورمه درسم و رواج پوړنی له مخه اخلي او محجوبیت له مینځه ځي دلیکوالو په غاړه ډیر مهم مسئولیتونه پراته دي چې دحقایقو له مخې پرده لرې کړي اوښوته ښه بدوته بد وواېي یعنې له هېچانه ونه ویریږي حتیٰ چې له عرف وعادت نه یې هم سترګه ونه سوزي او دحقانیت په جذبه د ناپوهۍ له هغه بدذهنیت سره مجادله وکړي چې قوت او قدرت یې دزړې زماني له فرعونانو نه کم نه دی اویوازې ابراهیمي جرئت ورسره مقابله کولی شي.

دلیکوا ل لویوالی په همدغه ټکي کې پروت دی چې دجامعي عرف وعادت ته په انتقادي نظر وګوري اوخپله عقیده پټه نه کړي.

هغه څوک چې خپل صحیح فکراو نظردعا م ذهنیت په مخالفت نه شي څرګندولی څوک ورته په نفرت نه ګوري مګر کوم ارزش هم دجامعي په نظرکې نه لري.

رښتیانی لیکوا ل اوستر لیکوا ل هماغه دی چې د راتلونکی نسل قضاوت په نظرکې ونیسي اوله سبا ورځې وډارشي نه له نن ورځې نه .

یو مسلمان باید هغه ورځ په نظر کې ولري چه یو صحیح قضاوت پکې کیدونکی دی او حقیقت پکې له رسمونو او رواجونونه لوړمقام لري.

څنګه چې په یوه باغ کې هروخت ناکاره بوټي، درب اوکبلې پیداکیږي باغبانان یې له بیخه باسي چې له باغ نه څنګل جوړنه شي په یوه ولس کې هم په مرور د زمان ځینې وران خویونه اوبدعادتونه پیداکیږي چې انساني باغ وبڼ ته زیان رسوي.. هغه اصلاحي نهضتونه چې په ملتونوکې وخت په وخت پیداکیږي دهمدې دپاره وي چې دغه راز بد بوټي ورک کړي او دخلکو په ذهن کې نوې رڼا پیداشي.

دجهان تاریخ چې سړی ګوري او دستر و لیکوالو او پوهانو د ژوند انه مطالعه کوي دا ورته معلومیږي چې دفکر اوپوهې مشرانو او لویانو دخپلې عقیدې اوفکر و نظریه اظهار او ابلاغ کې له څومره جرئت او جسارت نه کار اخستی او خپل ژوند یې د نورو د ژوند ښه کولو دپاره څومره خوارکړی، بلکه قربان کړی یې دی.

دراتونکي نسل په نظرکې خپله لویې ثابتول څه اسانه کارنه دی چې خوشې په خوشې لاس ته راشي. که سړی دپوهې اوفکر په رڼاکې دحقایقو په اظهار نن هر څومره منفور واقع شي اوعام ذهن ونظر ورته په کرکه وګوري هغومره به دغه سړی دسبا ورځې په رڼا او د راتلونکي نسل په نظرکې ښکلی او محبوب ښکاري.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library